

Programmering, grundkurs

Kompendium

EDAA45, Lp1-2, HT 2016

Datavetenskap, LTH

Lunds Universitet

<http://cs.lth.se/pgk>

Editor: Björn Regnell

Contributors: Björn Regnell, ...

Home: <https://cs.lth.se/pgk>

Repo: <https://github.com/lunduniversity/introprog>

This manuscript is on-going work. Contributions are welcome!

Contact: bjorn.regnell@cs.lth.se

LICENCE: CC BY-SA 4.0

<http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>

Please do *not* distribute your solutions to lab assignments.

Copyright © Computer Science, LTH, Lund University. 2016. Lund. Sweden.

Framstegsprotokoll

Genomförda övningar

Till varje laboration hör en övning med uppgifter som utgör förberedelse inför labben. Du behöver minst behärska de grundövningarna för att klara labben inom rimlig tid. Om du känner att du behöver öva mer på grunderna, gör då även extrauppgifterna. Om du vill fördjupa dig, gör fördjupningsuppgifterna som är på mer avancerad nivå. Genom att du kryssar för nedan vilka övningar du har gjort, blir det lättare för handledaren att förstå vilka förkunskaper du har inför labben.

Övning	Grund	Extra	Fördjupning
expressions	☐	☐	☐
programs	☐	☐	☐
functions	☐	☐	☐
data	☐	☐	☐
vectors	☐	☐	☐
classes	☐	☐	☐
traits	☐	☐	☐
matching	☐	☐	☐
matrices	☐	☐	☐
sorting	☐	☐	☐
scalajava	☐	☐	☐
threads	☐	☐	☐

Godkända obligatoriska moment

För att bli godkänd på laborationsuppgifterna och inlämningsuppgiften måste du lösa deluppgifterna och diskutera dina lösningar med en handledare. Denna diskussion är din möjlighet att få feedback på dina lösningar. Ta vara på den! Se till att handledaren noterar när du blivit godkänd på detta blad, som är ditt kvitto. Spara detta blad tills du fått slutbetyg i kursen.

Namn: .....

Namnteckning: .....

Lab	Datum gk	Handledares namnteckning
kojo	.....	.....
simplewindow	.....	.....
textfiles	.....	.....
cardgame	.....	.....
shapes	.....	.....
turtlerace-team	.....	.....
newlab-team	.....	.....
maze	.....	.....
surveydata-team	.....	.....
scalajava-team	.....	.....
life	.....	.....
Inl.Uppg.	.....	.....

Inlämningsuppgift (välj en)

- ( ) bank
- ( ) mandelbrot
- ( ) draw
- ( ) egendefinerad

Om egen, ge kort beskrivning:

Förord

Programmering är inte bara ett sätt att ta makten över de människoskapade system som är förutsättningen för vårt moderna samhälle. Programmering är också ett kraftfullt verktyg för tanken. Med kunskap i programmeringens grunder kan du påbörja den livslånga läranderesan som det innebär att vara systemutvecklare och abstraktionskonstnär. Programmeringsspråk och utvecklingsverktyg kommer och går, men de grundläggande koncepten bakom *all* mjukvara består: sekvens, alternativ, repetition och abstraktion.

Detta kompendium utgör kursmaterial för en grundkurs i programmering, som syftar till att ge en solid bas för ingenjörstudenter och andra som vill utveckla system med mjukvara. Materialet omfattar en termins studier på kvartsfart och förutsätter kunskaper motsvarande gymnasienivå i svenska, matematik och engelska.

Kompendiet är framtaget för och av studenter och lärare, och distribueras som öppen källkod. Det får användas fritt så länge erkännande ges och eventuella ändringar publiceras under samma licens som ursprungsmaterialet. På kurshemsidan cs.lth.se/pgk och i kursrepot github.com/lunduniversity/introprog finns instruktioner om hur du kan bidra till kursmaterialet.

Läromaterialet fokuserar på lärande genom praktiskt programmeringsarbete och innehåller övningar och laborationer som är organiserade i moduler. Varje modul har ett tema och en teoridel i form av föreläsningsbilder med tillhörande anteckningar.

I kursen använder vi språken Scala och Java för att illustrera grunderna i imperativ och objektorienterad programmering, tillsammans med elementär funktionsprogrammering. Mer avancerad objektorientering och funktionsprogrammering lämnas till efterföljande fördjupningskurser.

Den kanske viktigaste framgångsfaktorn vid studier i programmering är att bejaka din egen upptäckarglädje och experimentlusta. Det fantastiska med programmering är att dina egna intellektuella konstruktioner faktiskt *gör* något som just *du* har bestämt! Ta vara på det och prova dig fram genom att koda egna idéer – det är kul när det funkar men minst lika lärorikt är felsökning, bugggrättande och alla misslyckade försök som efter hårt arbete vänds till lyckade lösningar och/eller bestående lärdomar.

Välkommen i programmeringens fascinerande värld och hjärtligt lycka till med dina studier!

LTH, Lund 2016

Innehåll

Framstegsprotokoll	3
Förord	5
I Om kursen	7
Kursens arkitektur	9
Anvisningar	13
Samarbetsgrupper	13
Föreläsningar	13
Övningar	13
Laborationer	13
Resurstider	13
Kontrollskrivning	13
Tentamen	13
Hur bidra till kursmaterialet?	15
II Moduler	17
1 Introduktion	19
1.1 Vad är programmering?	20
1.2 Vad är en kompilator?	20
1.3 Vad består ett program av?	21
1.4 Exempel på programmeringsspråk	21
1.5 Varför Scala + Java som förstaspråk?	22
1.6 Hello world	22
1.7 Verktyg	23
1.8 Övning: expressions	24
1.8.1 Grunduppgifter	24
1.8.2 Extrauppgifter: öva mer på grunderna	30
1.8.3 Fördjupningsuppgifter: avancerad nivå	31
1.9 Laboration: kojo	33
1.9.1 Obligatoriska uppgifter	33
1.9.2 Frivilliga extrauppgifter	35

2	Kodstrukturer	37
2.1	Övning: programs	38
2.1.1	Grunduppgifter	38
2.1.2	Extrauppgifter: öva mer på grunderna	39
2.1.3	Fördjupningsuppgifter: avancerad nivå	39
3	Funktioner, Objekt	41
3.1	Övning: functions	42
3.1.1	Grunduppgifter	42
3.1.2	Extrauppgifter: öva mer på grunderna	42
3.1.3	Fördjupningsuppgifter: avancerad nivå	42
3.2	Laboration: simplewindow	43
3.2.1	Obligatoriska uppgifter	43
3.2.2	Frivilliga extrauppgifter	43
4	Datastrukturer	45
4.1	Övning: data	46
4.1.1	Grunduppgifter	46
4.1.2	Extrauppgifter: öva mer på grunderna	46
4.1.3	Fördjupningsuppgifter: avancerad nivå	46
4.2	Laboration: textfiles	47
4.2.1	Obligatoriska uppgifter	47
4.2.2	Frivilliga extrauppgifter	47
5	Vektoralgoritmer	49
5.1	Övning: vectors	50
5.1.1	Grunduppgifter	50
5.1.2	Extrauppgifter: öva mer på grunderna	50
5.1.3	Fördjupningsuppgifter: avancerad nivå	50
5.2	Laboration: cardgame	51
5.2.1	Obligatoriska uppgifter	51
5.2.2	Frivilliga extrauppgifter	51
6	Klasser, Likhet	53
6.1	Övning: classes	54
6.1.1	Grunduppgifter	54
6.1.2	Extrauppgifter: öva mer på grunderna	54
6.1.3	Fördjupningsuppgifter: avancerad nivå	54
6.2	Laboration: shapes	55
6.2.1	Obligatoriska uppgifter	55
6.2.2	Frivilliga extrauppgifter	55
7	Arv, Gränssnitt	57
7.1	Övning: traits	58
7.1.1	Grunduppgifter	58
7.1.2	Extrauppgifter: öva mer på grunderna	58
7.1.3	Fördjupningsuppgifter: avancerad nivå	58

7.2	Laboration: turtlerace-team	59
7.2.1	Obligatoriska uppgifter	59
7.2.2	Frivilliga extrauppgifter	59
8	Mönster, Undantag	61
8.1	Övning: matching	62
8.1.1	Grunduppgifter	62
8.1.2	Extrauppgifter: öva mer på grunderna	62
8.1.3	Fördjupningsuppgifter: avancerad nivå	62
8.2	Laboration: newlab-team	63
8.2.1	Obligatoriska uppgifter	63
8.2.2	Frivilliga extrauppgifter	63
9	Matriser	65
9.1	Övning: matrices	66
9.1.1	Grunduppgifter	66
9.1.2	Extrauppgifter: öva mer på grunderna	66
9.1.3	Fördjupningsuppgifter: avancerad nivå	66
9.2	Laboration: maze	67
9.2.1	Obligatoriska uppgifter	67
9.2.2	Frivilliga extrauppgifter	67
10	Sökning, Sortering	69
10.1	Övning: sorting	70
10.1.1	Grunduppgifter	70
10.1.2	Extrauppgifter: öva mer på grunderna	70
10.1.3	Fördjupningsuppgifter: avancerad nivå	70
10.2	Laboration: surveydata-team	71
10.2.1	Obligatoriska uppgifter	71
10.2.2	Frivilliga extrauppgifter	71
11	Scala och Java	73
11.1	Övning: scalajava	74
11.1.1	Grunduppgifter	74
11.1.2	Extrauppgifter: öva mer på grunderna	74
11.1.3	Fördjupningsuppgifter: avancerad nivå	74
11.2	Laboration: scalajava-team	75
11.2.1	Obligatoriska uppgifter	75
11.2.2	Frivilliga extrauppgifter	75
12	Trådar, Web, Android	77
12.1	Övning: threads	78
12.1.1	Grunduppgifter	78
12.1.2	Extrauppgifter: öva mer på grunderna	78
12.1.3	Fördjupningsuppgifter: avancerad nivå	78
12.2	Laboration: life	79
12.2.1	Obligatoriska uppgifter	79

12.2.2 Frivilliga extrauppgifter	79
13 Design	81
14 Tentaträning	83
III Appendix	85
A Terminalfönster och kommandoskal	87
A.1 Vad är ett terminalfönster?	87
A.2 Några viktiga terminalkommando	87
B Editera	89
B.1 Vad är en editor?	89
B.2 Välj editor	89
C Kompilera och exekvera	91
C.1 Vad är en kompilator?	91
C.2 Java JDK	91
C.2.1 Installera Java JDK	91
C.3 Scala	91
C.3.1 Installera Scala-kompilatorn	91
C.4 Read-Evaluate-Print-Loop (REPL)	91
C.4.1 Scala REPL	91
D Dokumentation	93
D.1 Vad gör ett dokumentationsverktyg?	93
D.2 scaladoc	93
D.3 javadoc	93
E Integrerad utvecklingsmiljö	95
E.1 Vad är en IDE?	95
E.2 Kojo	95
E.2.1 Installera Kojo	95
E.2.2 Använda Kojo	95
E.3 Eclipse och ScalaIDE	95
E.3.1 Installera Eclipse och ScalaIDE	95
E.3.2 Använda Eclipse och ScalaIDE	95
F Byggverktyg	97
F.1 Vad gör ett byggverktyg?	97
F.2 Byggverktyget sbt	97
F.2.1 Installera sbt	97
F.2.2 Använda sbt	97

G	Versionshantering och kodlagring	99
G.1	Vad är versionshantering?	99
G.2	Versionshanteringsverktyget git	99
G.2.1	Installera git	99
G.2.2	Använda git	99
G.3	Vad är nyttan med en kodlagringsplats?	99
G.4	Kodlagringsplatsen GitHub	99
G.4.1	Installera klienten för GitHub	99
G.4.2	Använda GitHub	99
G.5	Kodlagringsplatsen Atlassian BitBucket	99
G.5.1	Installera SourceTree	99
G.5.2	Använda SourceTree	99
H	Lösningförslag till övningar	101
H.1	expressions	102
H.1.1	Grunduppgifter	102
H.1.2	Extrauppgifter: öva mer på grunderna	102
H.1.3	Fördjupningsuppgifter: avancerad nivå	102
H.2	programs	103
H.2.1	Grunduppgifter	103
H.2.2	Extrauppgifter: öva mer på grunderna	103
H.2.3	Fördjupningsuppgifter: avancerad nivå	103
H.3	functions	104
H.3.1	Grunduppgifter	104
H.3.2	Extrauppgifter: öva mer på grunderna	104
H.3.3	Fördjupningsuppgifter: avancerad nivå	104
H.4	data	105
H.4.1	Grunduppgifter	105
H.4.2	Extrauppgifter: öva mer på grunderna	105
H.4.3	Fördjupningsuppgifter: avancerad nivå	105
H.5	vectors	106
H.5.1	Grunduppgifter	106
H.5.2	Extrauppgifter: öva mer på grunderna	106
H.5.3	Fördjupningsuppgifter: avancerad nivå	106
H.6	classes	107
H.6.1	Grunduppgifter	107
H.6.2	Extrauppgifter: öva mer på grunderna	107
H.6.3	Fördjupningsuppgifter: avancerad nivå	107
H.7	traits	108
H.7.1	Grunduppgifter	108
H.7.2	Extrauppgifter: öva mer på grunderna	108
H.7.3	Fördjupningsuppgifter: avancerad nivå	108
H.8	matching	109
H.8.1	Grunduppgifter	109
H.8.2	Extrauppgifter: öva mer på grunderna	109
H.8.3	Fördjupningsuppgifter: avancerad nivå	109

H.9 matrices	110
H.9.1 Grunduppgifter	110
H.9.2 Extrauppgifter: öva mer på grunderna	110
H.9.3 Fördjupningsuppgifter: avancerad nivå	110
H.10 sorting	111
H.10.1 Grunduppgifter	111
H.10.2 Extrauppgifter: öva mer på grunderna	111
H.10.3 Fördjupningsuppgifter: avancerad nivå	111
H.11 scalajava	112
H.11.1 Grunduppgifter	112
H.11.2 Extrauppgifter: öva mer på grunderna	112
H.11.3 Fördjupningsuppgifter: avancerad nivå	112
H.12 threads	113
H.12.1 Grunduppgifter	113
H.12.2 Extrauppgifter: öva mer på grunderna	113
H.12.3 Fördjupningsuppgifter: avancerad nivå	113
I Ordlista	115

Del I

Om kursen

Kursens arkitektur

Veckoöversikt

<i>W</i>	<i>Modul</i>	<i>Övn</i>	<i>Lab</i>
W01	Introduktion	expressions	kojo
W02	Kodstrukturer	programs	–
W03	Funktioner, Objekt	functions	simplewindow
W04	Datastrukturer	data	textfiles
W05	Vektoralgoritmer	vectors	cardgame
W06	Klasser, Likhet	classes	shapes
W07	Arv, Gränssnitt	traits	turtlerace-team
KS	KONTROLLSKRIVN.	–	–
W08	Mönster, Undantag	matching	newlab-team
W09	Matriser	matrices	maze
W10	Sökning, Sortering	sorting	surveydata-team
W11	Scala och Java	scalajava	scalajava-team
W12	Trådar, Web, Android	threads	life
W13	Design	Uppsamling	Inl.Uppg.
W14	Tentaträning	Extenta	–
T	TENTAMEN	–	–

Kursen består av ett antal moduler med tillhörande teori, övningar och laborationer. Genom att göra övningarna bearbetar du teorin och föreber dig inför laborationerna. När du klarat av laborationen i varje modul är du redo att gå vidare till efterkommande modul.

Vad lär du dig?

- Grundläggande principer för programmering:
Sekvens, Alternativ, Repetition, Abstraktion (SARA)
⇒ Inga förkunskaper i programmering krävs!
- Konstruktion av algoritmer
- Tänka i abstraktioner
- Förståelse för flera olika angreppssätt:
  - **imperativ programmering**
  - **objektorientering**
  - **funktionsprogrammering**
- Programspråken **Scala** och **Java**
- Utvecklingsverktyg (editor, kompilator, utvecklingsmiljö)
- Implementera, testa, felsöka

Hur lär du dig?

- Genom praktiskt **eget arbete**: **Lära genom att göra!**
  - Övningar: applicera koncept på olika sätt
  - Laborationer: kombinera flera koncept till en helhet
- Genom studier av kursens teori: **Skapa förståelse!**
- Genom samarbete med dina kurskamrater: **Gå djupare!**

Kurslitteratur

- **Kompendium** med föreläsningsanteckningar, övningar & laborationer
- Säljs på KFS
<http://www.kfsab.se/>

Rekommenderade böcker

För nybörjare:

För de som redan kodat en del:

Kursmoment — varför?

- **Föreläsningar:** skapa översikt, ge struktur, förklara teori, svara på frågor, motivera varför
- **Övningar:** bearbeta teorin med avgränsade problem, grundövningar för alla, extraövningar om du behöver öva mer, fördjupningsövningar om du vill gå vidare, **förberedelse** inför laborationerna
- **Laborationer:** lösa programmeringsproblem praktiskt, **obligatoriska** uppgifter; lösningar redovisas för handledare
- **Resurstider:** få hjälp med övningar och laborationsförberedelser av handledare, fråga vad du vill
- **Samarbetsgrupper:** grupplärande genom samarbete, hjälpa varandra
- **Kontrollskrivning:** **obligatorisk**, diagnostisk, kamraträttad; kan ge samarbetsbonuspoäng till tentan
- **Inlämningsuppgift:** **obligatorisk**, du visar att du kan skapa ett större program självständigt; redovisas för handledare
- **Tenta:** Skriftlig tentamen utan hjälpmedel, förutom **snabbreferens**.

Varför studera i samarbetsgrupper?

Huvudsyfte: **Bra lärande!**

- Pedagogisk forskning stödjer tesen att lärandet blir mer djupinriktat om det sker i utbyte med andra
- Ett studiesammanhang med höga ambitioner och respektfull gemenskap gör att vi **når mycket längre**
- Varför ska du som redan kan mycket aktivt dela med dig av dina kunskaper?
  - Förstå bättre själv genom att förklara för andra
  - Träna din pedagogiska förmåga
  - Förbered dig för ditt kommande yrkesliv som mjukvaruutvecklare

En typisk kursvecka

1. Gå på **föreläsningar** på **måndag-tisdag**
2. Jobba med **individuellt** med teori, övningar, labbförberedelser på **måndag-torsdag**
3. Kom till **resurstiderna** och få hjälp och tips av handledare och kurskamrater på **onsdag-torsdag**
4. Genomför den obligatoriska **laborationen** på **fredag**
5. Träffas i **samarbetsgruppen** och hjälp varandra att förstå mer och fördjupa lärandet, förslagsvis på återkommande tider varje vecka då alla i gruppen kan

Se detaljerna och undantagen i schemat: cs.lth.se/pgk/schema

Anvisningar

Samarbetsgrupper

Samarbetskontrakt

Föreläsningar

Övningar

Laborationer

Resurstider

Kontrollskrivning

Tentamen

Hur bidra till kursmaterialet?

Del II

Moduler

Kapitel 1

Introduktion

- sekvens
- alternativ
- repetition
- abstraktion
- programmeringsspråk
- programmeringsparadigmer
- editera-kompilera-exekvera
- datorns delar
- virtuell maskin
- värde
- uttryck
- variabel
- typ
- tilldelning
- namn
- val
- var
- def
- if
- else
- true
- false
- MinValue
- MaxValue
- aritmetik
- slumpstal
- math.random logiska uttryck
- de Morgans lagar
- while-sats
- for-sats

1.1 Vad är programmering?

- Programmering innebär att ge instruktioner till en maskin.
- Ett **programmeringsspråk** används av människor för att skriva **källkod** som kan översättas av en **kompilator** till **maskinspråk** som i sin tur **exekveras** av en dator.

- Ada Lovelace skrev det första programmet redan på 1800-talet ämnat för en kugghjulsdator.
- Ha picknick i Ada Lovelace-parken på Brunshög!

- sv.wikipedia.org/wiki/Programmering
- en.wikipedia.org/wiki/Computer_programming
- kartor.lund.se/wiki/lundanamn/index.php/Ada_Lovelace-parken

1.2 Vad är en kompilator?

Grace Hopper uppfann första kompilatorn 1952.

en.wikipedia.org/wiki/Grace_Hopper

1.3 Vad består ett program av?

- Text som följer entydiga språkregler (gramatik):
  - **Syntax**: textens konkreta utseende
  - **Semantik**: textens betydelse (vad maskinen gör/beräknar)
- **Nyckelord**: ord med speciell betydelse, t.ex. **if**, **else**
- **Deklaration**: definitioner av nya ord: **def** gurka = 42
- **Satser** är instruktioner som *gör* något: `print("hej")`
- **Uttryck** är instruktioner som beräknar ett *resultat*: `1 + 1`
- **Data** är information som behandlas: t.ex. heltalet 42
- Instruktioner ordnas i kodstrukturer: (SARA)
  - **Sekvens**: ordningen spelar roll för vad som händer
  - **Alternativ**: olika saker händer beroende på uttrycks värde
  - **Repetition**: satser upprepas många gånger
  - **Abstraktion**: nya byggblock skapas för att återanvändas

1.4 Exempel på programmeringsspråk

Det finns massor med olika språk och det kommer ständigt nya.

Exempel:

- Java
- C
- C++
- C#
- Python
- JavaScript
- Scala

Topplistor:

- [TIOBE Index](#)
- [PYPL Index](#)

1.5 Varför Scala + Java som förstaspråk?

- Varför Scala?
  - Enkel och enhetlig syntax => lätt att skriva
  - Enkel och enhetlig semantik => lätt att fatta
  - Kombinerar flera angreppssätt => lätt att visa olika lösningar
  - Statisk typning + typhärledning => färre buggar + koncis kod
  - Scala Read-Evaluate-Print-Loop => lätt att experimentera
- Varför Java?
  - Det mest spridda språket
  - Massor av fritt tillgängliga kodbibliotek
  - Kompabilitet: fungerar på många plattformar
  - Effektivitet: avancerad & mogen teknik ger snabba program
- Java och Scala fungerar utmärkt tillsammans
- Illustrera likheter och skillnader mellan olika språk
=> Djupare lärande

1.6 Hello world

```
scala> println("Hello World!")  
Hello World!
```

```
// this is Scala
```

```
object Hello {  
  def main(args: Array[String]): Unit = {  
    println("Hejsan scala-appen!")  
  }  
}
```

```
// this is Java
```

```
public class Hi {  
  public static void main(String[] args) {  
    System.out.println("Hejsan Java-appen!");  
  }  
}
```

1.7 Verkt yg

Att kunna verktygen väl är grunden för hög produktivitet.

Det  r värdefullt att lära sig kortkommandon för vanliga handgrep.

Verkt yg vi använder i kursen:

- Scala **REPL**: från  vn 1
- Kompilera med **scalac** och **javac**: från  vn 2
- **Texteditor** f r kod: från  vn 2
- Byggverktyg, **sbt**: från  vn 3, lab 2
- Integrerad utvecklingsmiljö (IDE)
  - **Kojo**: från lab 1
  - **Eclipse** med plugin **ScalaIDE**: från lab 3
- **jar** för att packa ihop och distribuera klassfiler
- **javadoc** och **scaladoc** för dokumentation av kodbibliotek

1.8 Övning: expressions

Mål

- Förstå vad som händer när satser exekveras och uttryck evalueras.
- Förstå sekvens, alternativ och repetition.
- Känna till literalerna för enkla värden, deras typer och omfång.
- Kunna deklarerar och använda variabler och tilldelning, samt kunna rita bilder av minnessituationen då variablers värden förändras.
- Förstå skillnaden mellan olika numeriska typer, kunna omvandla mellan dessa och vara medveten om noggrannhetsproblem som kan uppstå.
- Förstå booelska uttryck och värdena **true** och **false**, samt kunna förenkla booelska uttryck.
- Förstå skillnaden mellan heltalsdivision och flyttalsdivision, samt användning av rest vid heltalsdivision.
- Förstå precedensregler och användning av parenteser i uttryck.
- Kunna använda **if**-satser och **if**-uttryck.
- Kunna använda **for**-satser och **while**-satser.
- Kunna använda `math.random` för att generera slumpstal i olika intervall.

Förberedelser

- Studera teorin i kapitel 1.
- Du behöver en dator med Scala installerad; se appendix C.

1.8.1 Grunduppgifter

Uppgift 1. Starta Scala REPL (eng. *Read-Evaluate-Print-Loop*) och skriv satsen `println("hejsan REPL")` och tryck på *Enter*.

```
> scala
Welcome to Scala version 2.11.7 (Java HotSpot(TM) 64-Bit Server VM, Java 1.8).
Type in expressions to have them evaluated.
Type :help for more information.

scala> println("hejsan REPL")
```

- Vad händer?
- Skriv samma sats igen men "glöm bort" att skriva högerparentesen innan du trycker på *Enter*. Vad händer?
- Evaluera uttrycket `"gurka" + "tomat"` i REPL. Vad har uttrycket för värde och typ? Vilken siffra står efter ordet `res` i variabeln som lagrar resultatet?

```
scala> "gurka" + "tomat"
```

- Evaluera uttrycket `res0 * 42` men byt ut `0`:an mot siffran efter `res` i utskriften från förra evalueringen. Vad har uttrycket för värde och typ?

```
scala> res2 * 42
```

 Uppgift 2. Vad är en *literal*?

Uppgift 3. Vilken typ har följande literaler?

- a) 42
- b) 42L
- c) '*'
- d) "*"
- e) 42.0
- f) 42D
- g) 42d
- h) 42F
- i) 42f
- j) **true**
- k) **false**

 Uppgift 4. Vad gör dessa satser? Till vad används klammer och semikolon?

```
scala> def p = { print("hej"); print("san"); println(42); println("gurka") }  
scala> p;p;p;p
```

 Uppgift 5. Satser versus uttryck.

- a) Vad är det för skillnad på en sats och ett uttryck?
- b) Ge exempel på satser som inte är uttryck?
- c) Förklara vad som händer för varje evaluerad rad:

```
1 scala> def värdeSaknas = ()  
2 scala> värdeSaknas  
3 scala> värdeSaknas.toString  
4 scala> println(värdeSaknas)  
5 scala> println(println("hej"))
```

- d) Vilken typ har literalen ()?
- e) Vilken returtyp har println?

Uppgift 6. Vilken typ och vilket värde har följande uttryck?

- a) 1 + 41
- b) 1.0 + 41
- c) 42.toDouble
- d) (41 + 1).toDouble
- e) 1.042e42
- f) 42E6.toLong
- g) "gurk"+ 'a'
- h) 'A'

- i) `'A'.toInt`
- j) `'0'.toInt`
- k) `'1'.toInt`
- l) `'9'.toInt`
- m) `('A' + '0').toChar`
- n) `"*!%#".charAt(0)`

Uppgift 7. *De fyra räknesätten.* Vilket värde och vilken typ har följande uttryck?

- a) `42 * 2`
- b) `42.0 / 2`
- c) `42 - 0.2`
- d) `42L + 2d`

Uppgift 8. *Precedensregler.* Evalueringsordningen kan styras med parenteser. Vilket värde och vilken typ har följande uttryck?

- a) `42 + 2 * 2`
- b) `(42 + 2) * 2`
- c) `(-(2 - 42)) / (1 + 1 + 1).toDouble`
- d) `((-(2 - 42)) / (1 + 1 + 1).toDouble).toInt`

Uppgift 9. *Heltalsdivision.* Vilket värde och vilken typ har följande uttryck?

- a) `42 / 2`
- b) `42 / 4`
- c) `42.0 / 4`
- d) `1 / 4`
- e) `1 % 4`
- f) `2 % 42`
- g) `42 % 2`

Uppgift 10. *Heltalsomfång.* För var och en av heltalstyperna i deluppgifterna nedan: undersök i REPL med operationen `MaxValue` resp. `MinValue`, till exempel `Int.MaxValue` vad som är största och minsta värde.

- a) `Byte`
- b) `Short`
- c) `Int`
- d) `Long`

Uppgift 11. Klassen `java.lang.Math` och paketobjektet `scala.math`.

```
scala> java.lang.Math.    //tryck TAB
scala> scala.math.        //tryck TAB
```


- a) Undersök genom att trycka på Tab-tangenten, vilka funktioner som finns i Math och math. Vad heter konstanten π i java.lang.Math respektive scala.math?
- b) Undersök dokumentationen för klassen java.lang.Math här:
<https://docs.oracle.com/javase/8/docs/api/java/lang/Math.html>
Vad gör java.lang.Math.hypot?
- c) Undersök dokumentationen för paketobjektet scala.math här:
<http://www.scala-lang.org/api/current/#scala.math.package>
Ge exempel på någon funktion i java.lang.Math som inte finns i scala.math.

Uppgift 12. Vad händer här? Notera undantag (eng. *exceptions*) och nogrannhetsproblem.

- a) Int.MaxValue + 1
- b) 1 / 0
- c) 1E8 + 1E-8
- d) 1E9 + 1E-9
- e) math.pow(math.hypot(3,6), 2)
- f) 1.0 / 0
- g) (1.0 / 0).toInt
- h) math.sqrt(-1)
- i) math.sqrt(Double.NaN)
- j) **throw new** Exception("PANG!!!")

Uppgift 13. Booleska uttryck. Vilket värde och vilken typ har följande uttryck?

- a) **true** && **true**
- b) **false** && **true**
- c) **true** && **false**
- d) **false** && **false**
- e) **true** || **true**
- f) **false** || **true**
- g) **true** || **false**
- h) **false** || **false**
- i) 42 == 42
- j) 42 != 42
- k) 42.0001 == 42
- l) 42.000000000000000001 == 42
- m) 42.0001 > 42
- n) 42.000000000000000001 > 42
- o) 42.0001 >= 42
- p) 42.000000000000000001 <= 42
- q) **true** == **true**

r) `true != true`

s) `true > false`

t) `true < false`

Uppgift 14. *Variabler och tilldelning.* Rita en ny bild av datorns minne efter varje evaluerad rad nedan. Bilderna ska visa variablers namn, typ och värde.


```
1 scala> var a = 42
2 scala> var b = a + 1
3 scala> var c = (a + b) + 1.0
4 scala> b = 0
5 scala> a = 0
6 scala> c = c + 1
```

Efter första raden ser minnessituationen ut så här:

a: Int 42

Uppgift 15. *Deklarationer: `var`, `val`, `def`.* Evaluera varje rad nedan i tur och ordning i Scala REPL.

```
1 scala> var x = 42
2 scala> x + 1
3 scala> x
4 scala> x = x + 1
5 scala> x
6 scala> x == x + 1
7 scala> val y = 42
8 scala> y = y + 1
9 scala> var z = {println("gurka"); 42}
10 scala> def w = {println("gurka"); 42}
11 scala> z
12 scala> z
13 scala> z = z + 1
14 scala> w
15 scala> w
16 scala> w = w + 1
```

- a) För varje rad ovan: förklara för varje rad vad som händer.
- b) Vilka rader ger kompileringsfel och i så fall vilket och varför?
- c) Vad är det för skillnad på `var`, `val` och `def`?

Uppgift 16. *if-sats.* För varje rad nedan; förklara vad som händer.

```
scala> if (true) println("sant") else println("falskt")
scala> if (false) println("sant") else println("falskt")
scala> if (!true) println("sant") else println("falskt")
scala> if (!false) println("sant") else println("falskt")
scala> def kasta = if (math.random > 0.5) println("krona") else println("klave")
scala> kasta; kasta; kasta
```

Uppgift 17. if-uttryck. Följande variabler är deklarerade med nedan initialvärden:

```
scala> var grönsak = "gurka"
scala> var frukt = "banan"
```

Vad har följande uttryck för värden och typ?

- a) **if** (grönsak == "tomat") "gott"**else** "inte gott"
- b) **if** (frukt == "banan") "gott"**else** "inte gott"
- c) **if** (frukt.size == grönsak.size) "lika stora"**else** "olika stora"

Uppgift 18. for-sats.

- a) Vad ger nedan **for**-satser för utskrift?

```
scala> for (i <- 1 to 10) print(i + ", ")
scala> for (i <- 1 until 10) print(i + ", ")
scala> for (i <- 1 to 5) print((i * 2) + ", ")
scala> for (i <- 1 to 92 by 10) print(i + ", ")
scala> for (i <- 10 to 1 by -1) print(i + ", ")
```

- b) Skriv en **for**-sats som ger följande utskrift:

```
A1, A4, A7, A10, A13, A16, A19, A22, A25, A28, A31, A34, A37, A40, A43,
```

Uppgift 19. while-sats.

- a) Vad ger nedan satser för utskrifter?


```
scala> var i = 0
scala> while (i < 10) { println(i); i = i + 1 }
scala> var j = 0; while (j <= 10) { println(j); j = j + 2 }; println(j)
```

- b) Skriv en **while**-sats som ger följande utskrift. Använd en variabel k som initialiseras till 1.

```
A1, A4, A7, A10, A13, A16, A19, A22, A25, A28, A31, A34, A37, A40, A43,
```

Uppgift 20. Slumptal. Undersök vad dokumentationen säger om funktionen `scala.math.random`:

<http://www.scala-lang.org/api/current/#scala.math.package>

- a) Vilken typ har värdet som returneras av funktionen `random`?
- b) Vilket är det minsta respektive största värde som kan returneras?
- c) Är `random` en *äkta* funktion (eng. *pure function*) i matematisk mening?
- d) Anropa funktionen `math.random` upprepade gånger och notera vad som händer. Använd pil-upp-tangenten.

```
scala> math.random
```

- e) Vad händer? Använd *pil-upp* och kör nedan **for**-sats flera gånger. Förklara vad som sker.

```
scala> for (i <- 1 to 10) println(math.random)
```

f) Skriv en for-sats som skriver ut 100 slumpmässiga heltal från 0 till och med 9 på var sin rad.

```
scala> for (i <- 1 to 100) println(???)
```

g) Skriv en for-sats som skriver ut 100 slumpmässiga heltal från 1 till och med 6 på samm rad.

```
scala> for (i <- 1 to 100) print(???)
```


h) Använd *pil-upp* och kör nedan **while**-sats flera gånger. Förklara vad som sker.

```
scala> while (math.random > 0.2) { println("gurka") }
```

i) Ändra i **while**-satsen ovan så att sannolikheten ökar att riktigt många strängar ska skrivas ut.

j) Förklara vad som händer nedan.

```
scala> var slumpstal = math.random
scala> while (slumpstal > 0.2) { println(slumpstal); slumpstal = math.random }
```

Uppgift 21. *Logik och De Morgans Lagar.* Förenkla följande uttryck. Antag att poäng och highscore är heltalsvariabler medan klar är av typen Boolean.

- a) poäng > 100 && poäng > 1000
- b) poäng > 100 || poäng > 1000
- c) !(poäng > highscore)
- d) !(poäng > 0 && poäng < highscore)
- e) !(poäng < 0 || poäng > highscore)
- f) klar == **true**
- g) klar == **false**

1.8.2 Extrauppgifter: öva mer på grunderna

Uppgift 22. *Slumptal.*

a) Ersätt ??? nedan med literaler så att tärning returnerar ett slumpmässigt heltal mellan 1 och 6.

```
scala> def tärning = (math.random * ??? + ???).toInt
```

b) Ersätt ??? med literaler så att rnd blir ett decimaltal med max en decimal mellan 0.0 och 1.0.

```
scala> def rnd = math.round(math.random * ???) / ???
```

c) Vad blir det för skillnad om `math.round` ersätts med `math.floor` ovan? (Se dokumentationen av `java.lang.Math.round` och `java.lang.Math.floor`.)

1.8.3 Fördjupningsuppgifter: avancerad nivå

Uppgift 23. `Integer.toBinaryString`, `Integer.toHexString`

Uppgift 24. Typannoteringar.

Uppgift 25. `0x2a`

Uppgift 26. `i += 1; i *= 1; i /= 2`

Uppgift 27. `BigInt`, `BigDecimal`

Uppgift 28. Vad händer här?

```
scala> Math.multiplyExact(2, 42)
scala> Math.multiplyExact(Int.MaxValue, Int.MaxValue)
```

Uppgift 29. Sök reda på dokumentationen för funktionen `multiplyExact` i javadoc för klassen `java.lang.Math` i JDK 8.

Uppgift 30. Sök i javadoc för `Math` efter förekomster av texten *"throwing an exception if the result overflows"*. Vilka fler funktioner finns i `java.lang.Math` som hjälper en att upptäcka om det blir overflow?

Uppgift 31. Använda Scala REPL för att undersöka konstanterna nedan. Vilket av dessa värden är negativt? Vad kan man ha för praktisk nytta av dessa värden i ett program som gör flyttalsberäkningar?

- a) `java.lang.Double.MIN_VALUE`
- b) `scala.Double.MinValue`
- c) `scala.Double.MinPositiveValue`

Uppgift 32. För typerna `Byte`, `Short`, `Char`, `Int`, `Long`, `Float`, `Double`: Undersök hur många bitar som behövs för att representera varje typs omfång?

Tips: Några användbara uttryck:

```
Integer.toBinaryString(Int.MaxValue + 1).size
```

```
Integer.toBinaryString((math.pow(2,16) - 1).toInt).size
```

`1 + math.log(Long.MaxValue)/math.log(2)` Se även språkspecifikationen för Scala, kapitlet om heltalslitteraler:

<http://www.scala-lang.org/files/archive/spec/2.11/01-lexical-syntax.html#integer-literals>

- a) Undersök källkoden för paketobjektet `scala.math` här:

<https://github.com/scala/scala/blob/v2.11.7/src/library/scala/math/package.scala>

Hur många olika överlagrade varianter av funktionen `abs` finns det och för vilka parametertyper är den definierad?

1.9 Laboration: kojo

Mål

- Kunna kombinera principerna sekvens, alternativ, repetition, och abstraktion i skapandet av egna program om minst 20 rader kod.
- Kunna förklara vad ett program gör i termer av sekvens, alternativ, repetition, och abstraktion.
- Kunna formatera egna program så att de blir lätta att läsa och förstå.
- Kunna genomföra upprepade varv i cykeln *editera-exekvera-felsöka/förbättra* för att succesivt bygga upp allt mer utvecklade program.
- Kunna identifiera liknande satser och utifrån dessa skapa återanvändbara abstraktioner.

Förberedelser

- Gör övning expressions i kapitel 1.8.
- Läs igenom "Kojo - An Introduction" (25 sidor) som du kan ladda ner i pdf här: <http://www.kogics.net/kojo-ebooks>
- Du behöver en dator med Kojo installerad, se appendix E.2.

1.9.1 Obligatoriska uppgifter

Uppgift 1. *Sekvens.*

a) Starta Kojo. Skriv in nedan program och tryck på den gröna play-knappen. Välj antingen svenska eller engelska.

Svenska:

```
sudda  
  
fram; höger  
fram; vänster
```

Engelska:

```
clear  
  
forward; right  
forward; left
```

- b) Prova att ändra på ordningen mellan satserna och använd den gula play-knappen (programspårning) för att studera vad som händer.
- c) Rita en kvadrat.
- d) Ge fram (eller forward) en parameter så att kvadraten blir större.
- e) Rita en triangel genom att ge lämplig vinkel som parameter till det kommando som orsakar vridningen av sköldpaddan.

Uppgift 2. *Repetition.*

- a) Använd proceduren `repeat(4){ ??? }` och rita en kvadrat.

b) Använd proceduren `sakta` (eller `setAnimationDelay`) med lämplig parameter och öka antalet repetitioner så att sköldpaddan går ungefär hundra varv i kvadraten på 2 sekunder.

Uppgift 3. *Abstraktion.*

Uppgift 4. *Alternativ.*

Uppgift 5. *Tidmätning.* Hur snabb är din dator?

a) Skriv in koden nedan i Kojos editor och kör med den gröna play-knappen. Hur långt tid tar det för din dator att räkna till 4.4 miljarder?

```
object timer {
  def now: Long = System.currentTimeMillis
  var saved: Long = now
  def elapsedMillis: Long = now - saved
  def elapsedSeconds: Double = elapsedMillis / 1000.0
  def reset: Unit = { saved = now }
}

// HUVUDPROGRAM:
timer.reset
var i = 0L
while (i < 1e8.toLong) { i += 1 }
val t = timer.elapsedSeconds
println("Räknade till " + i + " på " + t + " sekunder.")
```

b) Kör nedan Linux-kommandot upprepade gånger i ett terminalfönster. Med hur många MHz kör din dators klocka för tillfället? Prova medan du kör tidmätningen i Kojo.

```
> lscpu | grep MHz
```

c) Ändra i koden i uppgift a) så att **while**-loopen bara kör 5 gånger. Kör programmet med den *gula* play-knappen. Scrolla i programspårningen och förklara vad som händer. Klicka på CALL-rutorna och se vilken rad som markeras i ditt program.

d) Lägg till koden nedan i ditt program och försök ta reda på ungefär hur långt din dator hinner räkna till på en sekund för Long- respektive Int-variabler. Använd den gröna play-knappen.

```
def timeLong(n: Long): Double = {
  timer.reset
  var i = 0L
  while (i < n) { i += 1 }
  timer.elapsedSeconds
}
```



```
def timeInt(n: Int): Double = {
  timer.reset
  var i = 0
  while (i < n) { i += 1 }
  timer.elapsedSeconds
}

def show(msg: String, sec: Double): Unit = {
  print(msg + ": ")
  println(sec + " seconds")
}

def report(n: Long): Unit = {
  show("Long " + n, timeLong(n))
  if (n <= Int.MaxValue) show("Int  " + n, timeInt(n.toInt))
}

// HUVUDPROGRAM, mätningar:

report(Int.MaxValue)

for (i <- 1 to 10) {
  report(4.26e9.toLong)
}
```

e) Hur mycket snabbare går det att räkna med Int-variabler jämfört med Long-variabler?

1.9.2 Frivilliga extrauppgifter

Uppgift 6. Ladda ner dessa pdf-kompendier och gör några uppgifter som du tycker verkar intressanta:

- a) "Uppdrag med Kojo" som kan laddas ner här:
fileadmin.cs.lth.se/cs/Personal/Bjorn_Regnell/uppdrag.pdf
- b) "Programming Fundamentals with Kojo" som kan laddas ner här:
wiki.kogics.net/kojo-codeactive-books

Kapitel 2

Kodstrukturer

- samling: Range
- for-uttryck
- map
- foreach
- flatMap
- algoritm vs implementation
- pseudokod
- algoritm: swap
- algoritm: summering
- algoritm: min/max
- paket
- import
- filstruktur
- jar
- dokumentation
- programlayout
- JDK
- konstanter vs föränderlighet
- objektorientering
- klasser
- objekt
- punktnotation
- referensvariabler
- referenstilldelning
- anropa metoder
- block
- namnsynlighet
- namnöverskuggning
- SimpleWindow

2.1 Övning: programs

Mål

-

Förberedelser

- Studera teorin i kapitel 2.
- Bekanta dig med grundläggande terminalkommandon; se appendix A.
- Bekanta dig med den editor du vill använda; se appendix B.

2.1.1 Grunduppgifter

Uppgift 1. Skapa med hjälp av en editor en fil med namn `hello-script.scala` som innehåller denna enda rad:

```
println("hej skript")
```

Spara filen och kör kommandot `scala hello-script.scala` i terminalen:

```
> scala hello-script.scala
```

- a) Vad händer?
- b) Ändra i filen så att högerparentesen saknas. Spara och kör skriptfilen igen. Vad händer?

Uppgift 2. Skapa med hjälp av en editor en fil med namn `hello-app.scala`.

```
> gedit hello-app.scala &
```


Skriv dessa rader i filen:

```
object Hello {  
  def main(args: Array[String]): Unit = {  
    println("Hej scala-app!")  
  }  
}
```

- a) Kompilera med `scalac hello-app.scala` och kör koden med `scala Hello`.

```
> scalac hello-app.scala  
> ls  
> scala Hello
```

Vad heter filerna som kompilatorn skapar?

- b) Vilket alternativ går snabbast att köra igång, ett skript eller en kompilerad applikation? Varför? Vilket alternativ kör snabbast när väl exekveringen är igång?

c) Ändra i din kod så att kompilatorn ger följande felmeddelande:
Missing closing brace

Uppgift 3. Skapa med hjälp av en editor en fil med namn `Hi.java`.

```
> gedit Hi.java &
```

Skriv dessa rader i filen:

```
// Hi.java
public class Hi {
    public static void main(String[] args) {
        System.out.println("Hej Java-app!");
    }
}
```

Kompilera med `javac Hi.java` och kör koden med `java Hi`.

```
> javac Hi.java
> ls
> java Hi
```

- a) Vad heter filen som kompilatorn skapat?
- b) Vad händer om källkodsfilen och klassnamnet inte överensstämmer?

2.1.2 Extrauppgifter: öva mer på grunderna

Uppgift 4.

2.1.3 Fördjupningsuppgifter: avancerad nivå

Uppgift 5.

Kapitel 3

Funktioner, Objekt

- parameter
- returtyp
- värdeandrop
- namnanrop
- namngivna parametrar
- aktiveringspost
- rekursion
- basfall
- anropsstacken
- objektheapen
- objekt
- modul
- lazy val
- aritmetik
- slumpstal

3.1 Övning: functions

Mål

-

Förberedelser

-

3.1.1 Grunduppgifter

Uppgift 1.

a)

3.1.2 Extrauppgifter: öva mer på grunderna

Uppgift 2.

3.1.3 Fördjupningsuppgifter: avancerad nivå

Uppgift 3.

3.2 Laboration: simplewindow

Mål

- Att lära sig.

Förberedelser

- Att göra.

3.2.1 Obligatoriska uppgifter

Uppgift 1. En labbuppgiftsbeskrivning.

- a) En underuppgift.
- b) En underuppgift.

3.2.2 Frivilliga extrauppgifter

Uppgift 2. En labbuppgiftsbeskrivning.

- a) En underuppgift.
- b) En underuppgift.

Kapitel 4

Datastrukturer

- tupler
- case-klasser
- case-object i Scala vs enum i java Array
- Map
- List
- Vector
- föränderlighet
- iterering
- vektorer i Java vs Scala
- Complex
- Rational filer
- Source.fromFile
- java.nio.file

4.1 Övning: data

Mål

-

Förberedelser

-

4.1.1 Grunduppgifter

Uppgift 1.

a)

4.1.2 Extrauppgifter: öva mer på grunderna

Uppgift 2.

4.1.3 Fördjupningsuppgifter: avancerad nivå

Uppgift 3.

4.2 Laboration: textfiles

Mål

- Att lära sig.

Förberedelser

- Att göra.

4.2.1 Obligatoriska uppgifter

Uppgift 1. En labbuppgiftsbeskrivning.

- En underuppgift.
- En underuppgift.

4.2.2 Frivilliga extrauppgifter

Uppgift 2. En labbuppgiftsbeskrivning.

- En underuppgift.
- En underuppgift.

Kapitel 5

Vektoralgoritmer

- vektoralgoritmer
- min/max
- strängar
- registrering
- java System.out.println
- Scanner

5.1 Övning: vectors

Mål

-

Förberedelser

-

5.1.1 Grunduppgifter

Uppgift 1.

a)

5.1.2 Extrauppgifter: öva mer på grunderna

Uppgift 2.

5.1.3 Fördjupningsuppgifter: avancerad nivå

Uppgift 3.

5.2 Laboration: cardgame

Mål

- Att lära sig.

Förberedelser

- Att göra.

5.2.1 Obligatoriska uppgifter

Uppgift 1. En labbuppgiftsbeskrivning.

- a) En underuppgift.
- b) En underuppgift.

5.2.2 Frivilliga extrauppgifter

Uppgift 2. En labbuppgiftsbeskrivning.

- a) En underuppgift.
- b) En underuppgift.

Kapitel 6

Klasser, Likhet

- klasser
- klassparameter
- primär konstruktor
- alternativa konstruktörer
- referenslikhet
- strukturelikhet
- eq vs ==
- compareTo
- Shape
- Point
- Rectangle

6.1 Övning: classes

Mål

-

Förberedelser

-

6.1.1 Grunduppgifter

Uppgift 1.

a)

6.1.2 Extrauppgifter: öva mer på grunderna

Uppgift 2.

6.1.3 Fördjupningsuppgifter: avancerad nivå

Uppgift 3.

6.2 Laboration: shapes

Mål

- Att lära sig.

Förberedelser

- Att göra.

6.2.1 Obligatoriska uppgifter

Uppgift 1. En labbuppgiftsbeskrivning.

- a) En underuppgift.
- b) En underuppgift.

6.2.2 Frivilliga extrauppgifter

Uppgift 2. En labbuppgiftsbeskrivning.

- a) En underuppgift.
- b) En underuppgift.

Kapitel 7

Arv, Gränssnitt

- klasser
- arv
- polymorfism
- likhet
- equals
- accessregler
- private
- public
- protected
- private[this]
- trait
- inmixning
- Any
- AnyVal
- AnyRef
- Nothing

7.1 Övning: traits

Mål

-

Förberedelser

-

7.1.1 Grunduppgifter

Uppgift 1.

a)

7.1.2 Extrauppgifter: öva mer på grunderna

Uppgift 2.

7.1.3 Fördjupningsuppgifter: avancerad nivå

Uppgift 3.

7.2 Laboration: turtlerace-team

Mål

- Att lära sig.

Förberedelser

- Att göra.

7.2.1 Obligatoriska uppgifter

Uppgift 1. En labbuppgiftsbeskrivning.

- a) En underuppgift.
- b) En underuppgift.

7.2.2 Frivilliga extrauppgifter

Uppgift 2. En labbuppgiftsbeskrivning.

- a) En underuppgift.
- b) En underuppgift.

Kapitel 8

Mönster, Undantag

- match
- Option
- null
- try
- catch
- Try
- unapply

8.1 Övning: matching

Mål

-

Förberedelser

-

8.1.1 Grunduppgifter

Uppgift 1.

a)

8.1.2 Extrauppgifter: öva mer på grunderna

Uppgift 2.

8.1.3 Fördjupningsuppgifter: avancerad nivå

Uppgift 3.

8.2 Laboration: newlab-team

Mål

- Att lära sig.

Förberedelser

- Att göra.

8.2.1 Obligatoriska uppgifter

Uppgift 1. En labbuppgiftsbeskrivning.

- a) En underuppgift.
- b) En underuppgift.

8.2.2 Frivilliga extrauppgifter

Uppgift 2. En labbuppgiftsbeskrivning.

- a) En underuppgift.
- b) En underuppgift.

Kapitel 9

Matriser

- matriser
- nästlade for-satser
- designexempel: Tre-i-rad
- matriser i Java vs Scala

9.1 Övning: matrices

Mål

-

Förberedelser

-

9.1.1 Grunduppgifter

Uppgift 1.

a)

9.1.2 Extrauppgifter: öva mer på grunderna

Uppgift 2.

9.1.3 Fördjupningsuppgifter: avancerad nivå

Uppgift 3.

9.2 Laboration: maze

Mål

- Att lära sig.

Förberedelser

- Att göra.

9.2.1 Obligatoriska uppgifter

Uppgift 1. En labbuppgiftsbeskrivning.

- a) En underuppgift.
- b) En underuppgift.

9.2.2 Frivilliga extrauppgifter

Uppgift 2. En labbuppgiftsbeskrivning.

- a) En underuppgift.
- b) En underuppgift.

Kapitel 10

Sökning, Sortering

- linjärsökning
- binärsökning
- insättningssortering
- urvalssortering
- sortering till ny vektor
- sortering på plats
- algoritmisk komplexitet

10.1 Övning: sorting

Mål

-

Förberedelser

-

10.1.1 Grunduppgifter

Uppgift 1.

a)

10.1.2 Extrauppgifter: öva mer på grunderna

Uppgift 2.

10.1.3 Fördjupningsuppgifter: avancerad nivå

Uppgift 3.

10.2 Laboration: surveydata-team

Mål

- Att lära sig.

Förberedelser

- Att göra.

10.2.1 Obligatoriska uppgifter

Uppgift 1. En labbuppgiftsbeskrivning.

- a) En underuppgift.
- b) En underuppgift.

10.2.2 Frivilliga extrauppgifter

Uppgift 2. En labbuppgiftsbeskrivning.

- a) En underuppgift.
- b) En underuppgift.

Kapitel 11

Scala och Java

- skillnader mellan Scala och Java
- for-sats i Java
- java for-each i Java
- `ArrayList<Integer>`
- `scala.collection.JavaConversions`
- autoboxing i Java
- primitiva typer i Java
- wrapperklasser i Java

11.1 Övning: scalajava

Mål

-

Förberedelser

-

11.1.1 Grunduppgifter

Uppgift 1.

a)

11.1.2 Extrauppgifter: öva mer på grunderna

Uppgift 2.

11.1.3 Fördjupningsuppgifter: avancerad nivå

Uppgift 3.

11.2 Laboration: scalajava-team

Mål

- Att lära sig.

Förberedelser

- Att göra.

11.2.1 Obligatoriska uppgifter

Uppgift 1. En labbuppgiftsbeskrivning.

- a) En underuppgift.
- b) En underuppgift.

11.2.2 Frivilliga extrauppgifter

Uppgift 2. En labbuppgiftsbeskrivning.

- a) En underuppgift.
- b) En underuppgift.

Kapitel 12

Trådar, Web, Android

- Thread
- Future
- HTML
- Javascript
- css
- Scala.js
- Android

12.1 Övning: threads

Mål

-

Förberedelser

-

12.1.1 Grunduppgifter

Uppgift 1.

a)

12.1.2 Extrauppgifter: öva mer på grunderna

Uppgift 2.

12.1.3 Fördjupningsuppgifter: avancerad nivå

Uppgift 3.

12.2 Laboration: life

Mål

- Att lära sig.

Förberedelser

- Att göra.

12.2.1 Obligatoriska uppgifter

Uppgift 1. En labbuppgiftsbeskrivning.

- a) En underuppgift.
- b) En underuppgift.

12.2.2 Frivilliga extrauppgifter

Uppgift 2. En labbuppgiftsbeskrivning.

- a) En underuppgift.
- b) En underuppgift.

Kapitel 13

Design

-

Kapitel 14

Tentaträning

.

Del III

Appendix

Appendix A

Terminalfönster och kommandoskal

A.1 Vad är ett terminalfönster?

I ett terminalfönster kan man skriva kommandon som till exempel kör program och hanterar filer på din dator. När man programmerar använder man ofta terminalkommando för att kompilera och exekvera sina program.

Terminal i Linux

PowerShell i Microsoft Windows

Microsoft Windows är inte Unix-baserat, men i kommandotolken PowerShell finns alias definierat för en del vanliga unix-kommandon. Du startar Powershell t.ex. genom att trycka på Windows-knappen och skriva powershell.

Terminal i Apple OS X

Apple OS X är ett Unix-baserat operativsystem. Många kommandon som fungerar under Linux fungerar också under Apple OS X.

A.2 Några viktiga terminalkommando

Tipsa om ss64.com

Appendix B

Editera

B.1 Vad är en editor?

B.2 Välj editor

Appendix C

Kompilera och exekvera

C.1 Vad är en kompilator?

C.2 Java JDK

C.2.1 Installera Java JDK

C.3 Scala

C.3.1 Installera Scala-kompilatorn

C.4 Read-Evaluate-Print-Loop (REPL)

För många språk, t.ex. Scala och Python, finns det en interaktiv tolk som gör det möjligt att exekvera enstaka programrader och direkt se effekte. En sådan tolk kallas Read-Evaluate-Print-Loop eftersom den läser en rad i taget och översätter till maskinkod som körs direkt.

C.4.1 Scala REPL

Kommandon i REPL

`:paste`

Kortkommandon: Ctrl+K etc.

Appendix D

Dokumentation

D.1 Vad gör ett dokumentationsverktyg?

D.2 scaladoc

D.3 javadoc

Appendix E

Integrerad utvecklingsmiljö

E.1 Vad är en IDE?

E.2 Kojo

E.2.1 Installera Kojo

E.2.2 Använda Kojo

E.3 Eclipse och ScalalIDE

E.3.1 Installera Eclipse och ScalalIDE

E.3.2 Använda Eclipse och ScalalIDE

Appendix F

Byggverktyg

F.1 Vad gör ett byggverktyg?

F.2 Byggverktyget sbt

F.2.1 Installera sbt

F.2.2 Använda sbt

Appendix G

Versionshantering och kodlagring

G.1 Vad är versionshantering?

G.2 Versionshanteringsverktyget git

G.2.1 Installera git

G.2.2 Använda git

G.3 Vad är nyttan med en kodlagringsplats?

G.4 Kodlagringsplatsen GitHub

G.4.1 Installera klienten för GitHub

G.4.2 Använda GitHub

G.5 Kodlagringsplatsen Atlassian BitBucket

G.5.1 Installera SourceTree

G.5.2 Använda SourceTree

Appendix H

Lösningsförslag till övningar

H.1 expressions

H.1.1 Grunduppgifter

Uppgift 1.

- a) 42
- b) Lösningstext.

H.1.2 Extrauppgifter: öva mer på grunderna

Uppgift 2.

- a) 42
- b) Lösningstext.

H.1.3 Fördjupningsuppgifter: avancerad nivå

Uppgift 3.

- a) 42
- b) Lösningstext.

H.2 programs

H.2.1 Grunduppgifter

Uppgift 1.

- a) 42
- b) Lösningstext.

H.2.2 Extrauppgifter: öva mer på grunderna

Uppgift 2.

- a) 42
- b) Lösningstext.

H.2.3 Fördjupningsuppgifter: avancerad nivå

Uppgift 3.

- a) 42
- b) Lösningstext.

H.3 functions

H.3.1 Grunduppgifter

Uppgift 1.

- a) 42
- b) Lösningstext.

H.3.2 Extrauppgifter: öva mer på grunderna

Uppgift 2.

- a) 42
- b) Lösningstext.

H.3.3 Fördjupningsuppgifter: avancerad nivå

Uppgift 3.

- a) 42
- b) Lösningstext.

H.4 data

H.4.1 Grunduppgifter

Uppgift 1.

- a) 42
- b) Lösningstext.

H.4.2 Extrauppgifter: öva mer på grunderna

Uppgift 2.

- a) 42
- b) Lösningstext.

H.4.3 Fördjupningsuppgifter: avancerad nivå

Uppgift 3.

- a) 42
- b) Lösningstext.

H.5 vectors

H.5.1 Grunduppgifter

Uppgift 1.

- a) 42
- b) Lösningstext.

H.5.2 Extrauppgifter: öva mer på grunderna

Uppgift 2.

- a) 42
- b) Lösningstext.

H.5.3 Fördjupningsuppgifter: avancerad nivå

Uppgift 3.

- a) 42
- b) Lösningstext.

H.6 classes

H.6.1 Grunduppgifter

Uppgift 1.

- a) 42
- b) Lösningstext.

H.6.2 Extrauppgifter: öva mer på grunderna

Uppgift 2.

- a) 42
- b) Lösningstext.

H.6.3 Fördjupningsuppgifter: avancerad nivå

Uppgift 3.

- a) 42
- b) Lösningstext.

H.7 traits

H.7.1 Grunduppgifter

Uppgift 1.

- a) 42
- b) Lösningstext.

H.7.2 Extrauppgifter: öva mer på grunderna

Uppgift 2.

- a) 42
- b) Lösningstext.

H.7.3 Fördjupningsuppgifter: avancerad nivå

Uppgift 3.

- a) 42
- b) Lösningstext.

H.8 matching

H.8.1 Grunduppgifter

Uppgift 1.

- a) 42
- b) Lösningstext.

H.8.2 Extrauppgifter: öva mer på grunderna

Uppgift 2.

- a) 42
- b) Lösningstext.

H.8.3 Fördjupningsuppgifter: avancerad nivå

Uppgift 3.

- a) 42
- b) Lösningstext.

H.9 matrices

H.9.1 Grunduppgifter

Uppgift 1.

- a) 42
- b) Lösningstext.

H.9.2 Extrauppgifter: öva mer på grunderna

Uppgift 2.

- a) 42
- b) Lösningstext.

H.9.3 Fördjupningsuppgifter: avancerad nivå

Uppgift 3.

- a) 42
- b) Lösningstext.

H.10   sorting

H.10.1   Grunduppgifter

Uppgift 1.

- a) 42
- b) Lösningstext.

H.10.2   Extrauppgifter: öva mer på grunderna

Uppgift 2.

- a) 42
- b) Lösningstext.

H.10.3   Fördjupningsuppgifter: avancerad nivå

Uppgift 3.

- a) 42
- b) Lösningstext.

H.11 scalajava

H.11.1 Grunduppgifter

Uppgift 1.

- a) 42
- b) Lösningstext.

H.11.2 Extrauppgifter: öva mer på grunderna

Uppgift 2.

- a) 42
- b) Lösningstext.

H.11.3 Fördjupningsuppgifter: avancerad nivå

Uppgift 3.

- a) 42
- b) Lösningstext.

H.12 threads

H.12.1 Grunduppgifter

Uppgift 1.

- a) 42
- b) Lösningstext.

H.12.2 Extrauppgifter: öva mer på grunderna

Uppgift 2.

- a) 42
- b) Lösningstext.

H.12.3 Fördjupningsuppgifter: avancerad nivå

Uppgift 3.

- a) 42
- b) Lösningstext.

Appendix I

Ordlista